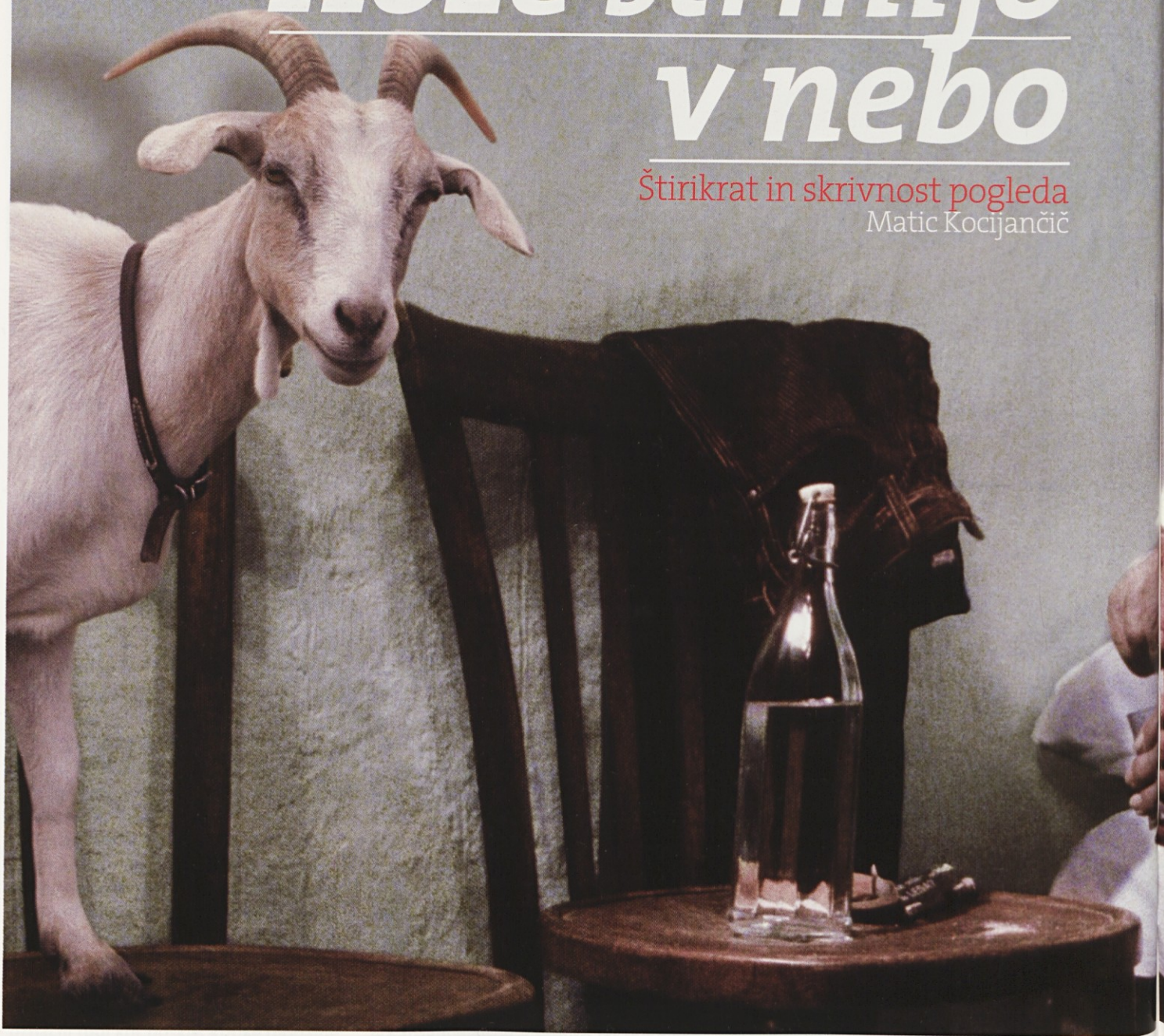

Koze strmijo v nebo

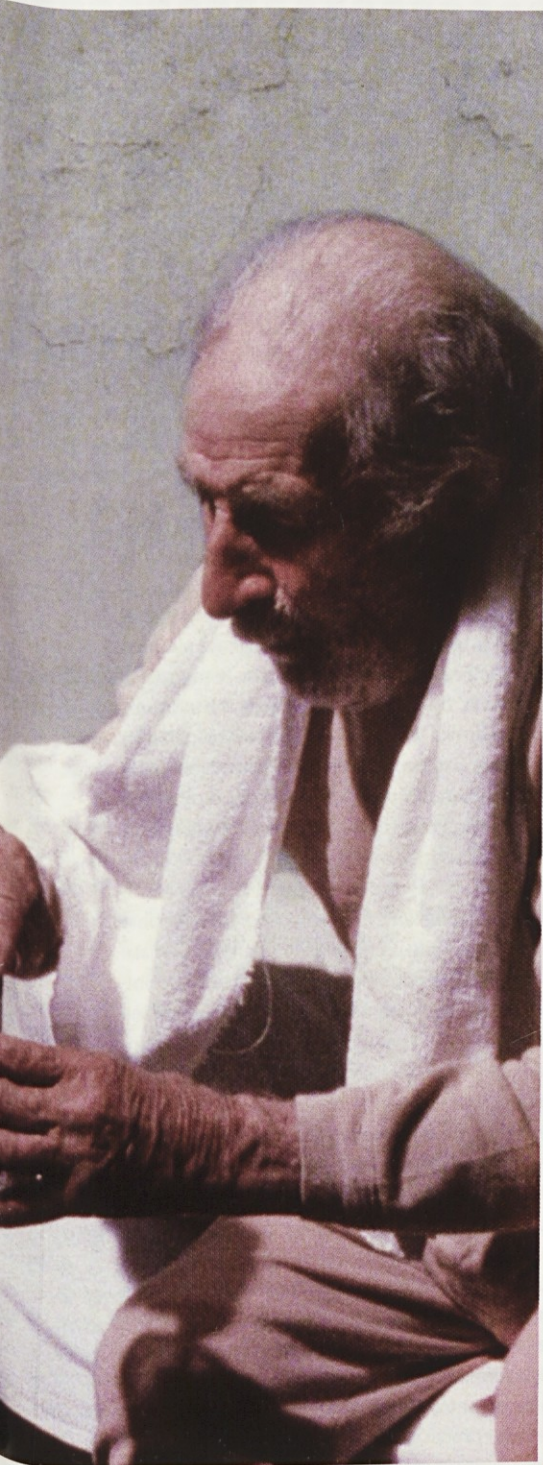
Štirikrat in skrivnost pogleda
Matic Kocijančič

Štirikrat (Le quattro volte, 2010, Michelangelo Frammartino) je poetična, igrano-dokumentarna pripoved o reinkarnaciji, navdihnjena z nauki starega dobrega Pitagore. Režiser nas popelje na pot postopnega, štiritapnega odmiranja bitja, ki si je nekje na svoji poti očitno nabralo zvrhano merico slabe karme.

To bitje – oziroma bolje rečeno, prvo v nizu njegovih utelešenj – je kalabrijski pastir v pozni jeseni svojega življenja. Prihajajočo zimo, vse bolj očitno v pastirjevem trgajočem pokašljevanju, preganja z vsakodnevnim, obrednim uživanjem napitka iz prahu, ki se kruši od kipa v bližnji cerkvi. V prvi duhovno-časovni četrtini smo

prepuščeni njegovi ciklični, brezbesedni osamljenosti, ki teče od profane paše do sakralnega prahu in nazaj. Ta magično-moreča realnost pastirjevega vsakdana se prekine z vrhunskim prizorom v enem kadru, ki se odvije okoli tridesete minute filma in v katerem ima glavno vlogo pes (kar že napove osrednjo vlogo živalskega

sveta v simboliki filma *Štirikrat*). Obenem smo seznanjeni s pastirjevo nesrečno izgubo zavitka s posvečenim prahom, ki mu onemogoči brezskrbno noč in v jutranjih urah terja svoj davek: pastir izdihne.

Ponovno se rodi – ali bolje rečeno skoti – prav kot ena izmed koz v čredi, ki jo prevzame mlajši pastir. Tudi v tem telesnem

stanju ne okusi sreče. Že rosno mlad/-a se izgubi nekje v kalabrijskih hribih in pogine.

Naslednja materializacija junakove duše je mogočno drevo. Končno se zazdi, da je dočkal relativno mirne in stabilne čase, a prav njegova mogočnost botruje temu, da mu prebivalci njegove vasi namenijo posebno čast: posekajo ga, oskubijo in znova postavijo – kot mlaj.

Ko izgubi svoj praznični čar, ga razžagajo na lažje prenosljiva debela in ga odpeljejo v bližnjo ogljarno, kjer doživi uvodno poglavje svoje poslednje, četrte inkarnacije. Po opravljenem procesu (ki je vizualno še posebej privlačen), ga v vrečah razvozijo po rodni vasi. V zadnjem kadru se pokadi iz dimnikov in odkadi v nebo, v neznano.

Štirikrat ni film za nepotrpežljive; je počasen in brez dialogov; dolgi kadri so statični, dogajanje bi se dalo po vsej verjetnosti relevantno povzeti tudi v krajšem zapisu, kot sem mu ga odmeril sam. Umirjena naracija po drugi strani prisili gledalca, da ponotranji tempo filma in postane pozoren na detajle, ki bi jih v drugačni atmosferi spregledal. Poleg fascinantne kalabrijske slikovitosti, briljantnega prizora psevdopasijona in prikaza pridelave oglja je prav druga faza transmigracijske (a enosmerne) odiseje, *biti koza*, posebej vredna naše pozornosti.

Avtentična tematizacija živalske realnosti je eden izmed velikih izzivov, ki še čaka svoj pravi nastavek na praktično vseh področjih ustvarjanja – filozofskem (kot izjemi naj omenim posthumno izdano Derridajevo knjigo *Žival, ki torej sem* in Agambenovo *Odprto*), literarnem, ter tudi tistih, ki duha dosežejo prek začaranja čutov ... na nek način torej še posebej na filmskem. Pred-

vsem to velja, ker je sama avtentičnost te tematizacije nedosegljiva in se je potrebno dotakniti neke meta-avtentičnosti; da bila tematizacija živalskosti pristna, mora biti namreč prežeta s priznanjem, da avtentičnosti sploh ne more doseči. Ponižni moramo postati pred nečem, kar v svoji umišljivi že obvladujemo. Živalski pogled nam je povsem tuj, a hkrati je pogled. Pogled sočloveka je popolna skrivnost, a vendar je pogled živali skrivnost, ki je še večja. Vsekakor je to lahko skozi film, ki je umetnost pogleda, motreno na prav poseben način.

V ključnih momentih filma je pred nami torej skrivnost pogleda kozjega mladička, v katerem je ujet duh, ki bi lahko bil človek, pa ni. S svojim cvilečim oglašanjem, ki spet lahko izreka neznano samo zato, ker nekaj *izreka*, tragično zastavlja vprašanja odgovornosti, usode in njune prepletenosti. Duhovno najbolj intrigantno pa je dejstvo, da se film kljub svoji reinkarnacijski naraciji, ki duha krožno vpenja v tuzemskost, tako v samem poteku zgodbe kot v njenem zaključku ne more izogniti simbolnemu naboju neba, ki končnost naposled iztrga iz krožnostne logike v tukajšnjosti in postavi pred obličje absolutne neskončnosti tamkajšnjosti. Ne mislim le na zaključno sceno, kjer duh prek svoje zadnje materializacije izpuhti v brezmejni »nič in vse«, ampak predvsem na vrhunec *kozje četrtine* filma, ko ena izmed starejših pripadnic črede – po tem, ko nam je že bil prikazan prvi reinkarnacijski prehod in je človeško in živalsko za nekaj trenutkov spojeno – minuto ali dve nepremično gleda v nebo. Na nebu, kot nam pokaže kamera, ni nič posebnega. Samo nebo.